

1 משתדל מאד בתורת הכוזר עד שהיה משמש בעבודת ההיכל והקרבנות בעצמו בלב שלם, וכל אשר היה משתדל במעשים ההם, היה המלאך בא אליו בלילה ואומר לו: "כונתך רצויה ומעשך איננו רצוי", (א) וגרם לו זה לחקור על האמונות והדתות 5 והתיהד בסוף הוא ועם רב מהכוזרים, והיו מטענות החבר מה שנתישבה נפשי (ב) עליהם והסכימו לדעתי. (ג) וראיתי לכתוב הדברים ההם כאשר נפלו והמשכילים יבינו. — אמרו כי כאשר ראה מלך כוזר בחלומו כי כונתו רצויה אצל הבורא אבל מעשהו אינו נרצה וצוהו בחלום לבקש המעשה הנרצה אצל הבורא, 10 שאל פילוסוף אחד (ד) על אמונתו. וא"ל הפילוסוף: אין אצל הבורא לא רצון ולא שנאה כי הוא נעלה מכל החפצים ומכל 12 הכונות, כי הכונה מורה על חסרון המכוין וכי השלמת כונתו

(א) ק. ס. ואחרים: "ומעשיך אינם רצויים".

(ב) כן הנוסח אצל ה. ק. סלוצקי: "נפשו".

(ג) סלוצקי: "לדעתו".

(ד) "שהיה בדורו" אין במקור; ה. מוהק את המלים האלו.

שורה א': משתדל. כלומר היה מסור בכל נפשו ומאדו לדת הכוזרים.
שורה ב': וכל אשר היה. כלומר אעפ"י שהיה כל כך משתדל.
שורה ד': וגרם לו זה. ר"ל החלום הזה הניע אותו שיחקור על האמונות והדתות כדי שימצא את המעשה הנרצה לפני הבורא.
שורה ה': הוא ועם רב. עיין מבוא.
שורה ו': שנתישבה נפשי. ר"ל שנפשי היתה נוחה מהם.
שם: וראיתי. כמו מצאתי לנכון, מלשון "נראה בעיני".
שורה ז': והמשכילים יבינו. לפי דעת ר' עזריה מן האדומים (מאור עינים פרק מ"ב) מרמו ר' יהודה הלוי במלים אלו, שכל הוכחות הוא המצאתו ושהוא נתן את דבריו בפי החבר (דוד קאססעל).
שורה י': על אמונתו. על אמונת הפילוסוף. את החכם הנוצרי והחכם המושלמני שאל המלך כמו שנאמר להלן על אמונתם ומעשיהם ואת הפילוסוף שאל רק על אמונתו מפני שהוא כמו ידע מראש את דעתו שהעקר היא אצלו רק האמונה שבלב ולא המעשה (מוסקאטו קאססעל).
שורה יא': אין אצל הבורא. כמו אין להבורא, ואכן תבון תרגם פה מלה במלה את המקור הערבי: "לים ענד אללה".
שורה יב': כי הכונה מורה. ר"ל מי שיש לו מגמות ושאיפות הוא בהכרח איננו שלם, כי השאיפה מראה כבר שחסר לו דבר מה. "כונה" פה היא כמו "שאיפה". (במקור: "אלגריץ"). השטה הפילוסופית המובאה פה לקוחה מהפילוסופים הערביים וביתוד מאבן סינא.